

er bijvoegen dat de inteeckenlijsten die hier te Batavia in alle societeiten en reuniën geëxposeerd liggen, van boven tot onder met naamteekeningen volloopen. — 'k Ben echter wel zeker dat, ook zonder dat kunstje, van een goedkooper editie hier geen exemplaar minder zou worden verkocht, enz". En Tollens verneemt van verschillende zijden, dat ook in Nederland „met inteeckenlijsten wordt rondgelopen". „'t Is toch recht jammer dat men een respectabel vak van handel door soortgelijke kwakzalverige bedelarij verlaagt. . ." (25 Sept. 1855) ¹).

De explosie tusschen G. T. N. Suringar en Tollens kwam. Daartoe werkte zeker ook Tollens' gezondheidstoestand mede. Reeds den 26 Mei 1848 schreef hij aan Suringar: „Ik ben thans weer vrij wel, maar zoo moedig en krachtvol als anders des zomers, gevoel ik mij niet. Ik heb wel eens hooren zeggen, dat de ouderdom met gebreken komt: misschien bevat dat praatje waarheid". Later krijgt hij er zekerheid van: „Ik ben, mijn Vriend! sedert eenige dagen lijdende aan de gedistingeerde, maar pijnlijke ongesteldheid, die podagra heet. Dat maakt mij het bukkende zitten en schrijven nog al moeilijk. . ." En den 12en April 1855 lezen wij op het eind van eenen brief: „de oude heer van Marle is afgeleefd even als ik. . ." — Zijn ouderdom, de podagra en zijn psychologische afkeer van reclame maakten Tollens waarschijnlijk extra prikkelbaar".

G. T. N. Suringar antwoordde hem op een langen brief met zijne bezwaren en verwijten in een brief van 6 bladzijden ⁴. En op dezen antwoordde Tollens den 28 Nov. 1855; hij is nu gekalmeerd ²), schrijft weer van „mijn Vriend" en t.t. Tollens. In dezen brief geeft hij een beschrijving van zijn leven als auteur: „Wellen er soms onaangename gewaarwordingen in mij op, uit den verkoop mijner liefhebberijen en wat daaraan vast is, voortspruitende, 't is mijn eigen schuld. 'k Had nooit een publiek auteur moeten zijn, want er is geen ongeschikter of onvoegzamer werkman

1) Den 30en Dec. geeft hij in een brief ook lucht aan zijn ergernis over de bombarie en logens in de Javasche couranten (die couranten zijn in de collectie evenals Suringar's advertentie tegen inteeckenlijsten).

2) Dit blijkt ook uit den brief van 24 Nov. 1855 die achteraan wordt vermeld.